

УДК 327(73):(=163.41)(497.1)“1992/20“

DOI: <https://doi.org/10.22182/pr.6932021.10>

Прегледни рад

Жељко Ж. Мирков*

Београд, Србија

КОНСТАНТА АМЕРИЧКЕ СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ У ПРИНУДИ НАД СРБИМА ОД 1992. ГОДИНЕ

Сажетак

Константа америчке спољне политике која се примењује на тлу бивше Југославије је принуда над Србима. Светска доминација САД нашла је на том простору погодан полигон. САД могу пристрасно подржати кога желе против Срба који су на сваком месту, ма у ком положају, осетили непринципијелност те спољне политике. Губитак за Србе је добитак САД који се тако одужује својим савезницима у региону. Хрватској се подржала сецесија и дозвољено етничко чишћење Срба којима је сецесија Крајине ускраћена. У Босни и Херцеговини су Срби, иако аутохтони, сматрани агресором. У Србији је Косово и Метохија, духовни и историјски извор Срба, подржано за сецесију. Бомбардовање и претње су у региону примењиване само према Србима. Од Клинтонa председници САД показују да није битно колико је нешто противправно или неправедно. Принуда је оставила трајну последицу на природу америчког приступа Балкану.

Кључне речи: Америка, спољна политика, доминација, принуда, Срби

---

* posaovss@yahoo.com

УВОД

Принуда у правној теорији као норма подразумева „првенствено материјалну силу, али и свако друго средство подесно да отклони отпор послушности“ (Васић и Чавошки 1996, 34). Принуда у спољној политици је средство које је посебно јер искључује одређивање субјекта на кога је примењено: „он се не наводи на жељено понашање, него га на то приморава или жељене поступке уместо њега предузима принудитељ“ (Димитријевић и Стојановић 1996, 304). Принуда је као тешка претња или казна.

Проучавање принуде САД на Балкану, има за идеју да открије шта је основ таквог уплитања и објасни последице. Критика је усмерена искључиво администрацији, ствараоцима спољне политике и извршитељима, а не америчкој нацији која није свесна шта њени политичари, посебно војска, раде. Мајкл Манделбаум (*Michael Mandelbaum*) за империје каже да су „облици политичке контроле над ефективним суверенитетом“ чије је обележје „неједнак однос супериорне и инфериорне стране, а друго се огледа у принуди – иако велики број империја укључује и кооперацију“ (Mandelbaum 2006, 22).

После Хладног рата САД су постале империја, не први пут у историји, али сада свеобухватно. Колики год је утицај медија или креатора јавног мњења и врхова одлучивања као што су саветник за националну безбедност, државни секретар или помоћници, коначну одлуку доноси председник. Распад СССР је подстакао САД да прошири зону војне хегемоније у источној Европи кроз НАТО што је покушано и раније у неутралној Југославији. Следила је Југословенска криза као погодно тло за остваривање интереса. Тежиште спољне политике која је преузела апсолутно светско вођство руководила се беспоговорним наметањем воље и није била одмерена општим интересима. Тада се уобличила Клинтонова доктрина која подразумева либералније коришћење силе него што је оно било у биполарном добу (Krauthammer 1999, 88). Бил Клинтон (*William Jefferson Clinton*) се може сматрати првим империјалним председником САД.

Да би се боље објаснила принуда која је примењена, потребно је објаснити друштвено-историјски контекст. Збигњев Бжежински (*Zbigniew Brzezinski*) каже: „Америка је успела да се уздигне на највише место унутар глобалне заједнице око 1990. године, а глобални статус те нације био је вероватно на врхунцу 1995“ (Bžezinski 2009, 76). Положај НАТО-а у Босни и на Косову се после престанка непријатељстава може поредити са положајем

Аустријске и Отоманске империје јер су сада САД главне на Балкану (Kisindžer 2003, 302, 304).

Социјалиста Слободан Милошевић је као председник Србије превидео да се падом Берлинског зида много променило. Његово убеђење о спољном свету и важности утицаја Београда било је изговор америчкој политици према региону како би и овај део света војно ставили под своју контролу старим геслом *divide et impera*, посвађавши све мање народе региона са највећим који је принуђен силом ван региона да дозволи стационирање њених оружаних снага.

Балкан је био међузона хладноратовске подељености. Није постао део ЕУ, нити има самосталну динамику. Хрватска је постала члан НАТО 2009. и примљена у ЕУ 2013. иако је број Срба после протеривања Олујом и додатно опао. Мењање устава 1990. је Србе, који су били изједначени по праву на ту републику јер су се борили као антифашисти за њу, свело на статус мањине. Повратак Срба у Хрватску се није догодио у значајном броју јер млађим повратницима није приступачно запослење и приватна имовина. Враћају се стари да крај живота проведу у родном месту. Упозорења упућивана Загребу нису остварена у виду санкција и принуде. Није се ни примедовало одузимању грађанства рођенима ван Словеније, а посебни услови постављени Србији су редовни.

У Босни и Херцеговини постоји тенденција укидања надлежности ентитета уз правдање прилагођавањем евроатлантским интеграцијама чиме подупиру укидање Републике Српске. Арбитри из САД су у општини Брчко створили дистрикт, где оба ентитета имају контролу на челу са Американцем који је по правилу заменик Високог представника у БиХ. Тиме је раздвојена Република Српска на два дела, а на другој страни нису створили дистрикт општине Дрвар који би раздвојио други ентитет. Сценарији будућности БиХ које Међународна комисија за Балкан наводи осим рата су обнова мултиетничке Босне, мирољубива коезистенција три заједнице у оквиру два „ентитета“, али под заједничким „кровом“ и подела на два, а потом и на три дела, очекујући да би потпуно раздвајање ентитета дезинтегрисало и федерацију (Tindemans 1998, 82-83).

Сведок преговора у Женеви пред Дејтонски мир 1995. Питер Галбрајт (*Peter Galbraith*), амбасадор у Загребу, каже: „Република Српска је призната као федерални ентитет у оквиру јединствене међународно признате државе БиХ и њених међународних граница без противљења председника Изетбеговића и амбасадора Шаћирбеговића“ (Galbraith 2011, 17). Током рата санкције је трпела Савезна Република Југославија и сви Срби.

Бивши амбасадор САД у Београду и Загребу, Вилијам Монтгомери (*William Montgomery*) радио је као специјални саветник председника САД и државног секретара за примену мира у Босни 1996. и 1997. Он каже да је одлука о томе да је једино решење за Косово његова независност, и то у постојећим границама, донета 1999. у Вашингтону (Montgomery 2010, 152). По Галбрајту је Монтгомери имао различите погледе док је радио за америчку владу, али није о томе говорио, а амбасадор има обавезу да каже своју процену (Galbraith 2011, 18). Постоји одређени страх америчких дипломата у региону да док су на функцији пренесу централи ставове који нису у складу са изграђеном црно-белом сликом о региону, а они који се уживе у ту слику, као Галбрајт, настављају матрицу и после.

Монтгомери чињеницом сматра да је „НАТО кампања изведена без дозволе УН, тако да су САД очајнички желеле да добију некакво одобрење од УН-а“ и „Зато је Косово и предато УН-у на управљање; због тога, пристали смо да у Резолуцију 1244 буде унето оно што нисмо имали никакве намере да поштујемо, повратак српских снага да чувају манастире, поштовање суверенитета Југославије... зато што смо очајнички желели ту резолуцију. И то нас је довело овде где смо, што је постало и велики проблем за демократску владу“ (Врзић 2010, 22).

Генерал Весли Кларк (*Wesley Clark*) признаје да „постоји историјски преседан за употребу силе да би се интервенисало хуманитарне помоћи ради“ (Clark 2003, 456). Принудом су наметнули одвајање покрајине. Хенри Кисинџер (*Henry Kissinger*) каже да би било иронија када би САД „које су се бориле у рату за косовску аутономију, *сада* одупирале против покушаја да се оствари независност Косова све више постајући стална страна у балканским сукобима“ (Kisindžer 2003, 303). Стално супротстављени Србима.

Бивши фински председник Марти Ахтисари (*Martti Ahtisaari*) признаје да се на Косову морало избећи понављање грешака из Сарајева, које су „Муслиманима омогућиле да изазову такав страх код Срба да им није преостало ништа друго него да побегну из својих домова“ (Ahtisari 2001, 132). Такве грешке су поновљене, а Срби на Косову и Метохији нису имали свој ентитет као прибежиште као Република Српска, па су били у горој позицији иако су део Србије. Предлог Фрање Туђмана у току бомбардовања ишао је у том правцу и базирао се на подели Косова, тако да се југословенске снаге повуку у северне делове, где би могле да буду смештене и руске мировне снаге (Ahtisari 2001, 102).

Надгледана независност Косова, у виду протектората од

почетка је био амерички став за будућност ове покрајине. У завршници тог пројекта учествовали су Марти Ахтисари и чланови Клинтонове администрације: Николас Бернс (*Nicholas Burns*), Данијел Фрид (*Daniel Fried*) и Френк Визнер (*Frank Wisner*), иако је у Вашингтону дошло до смене администрација. Гетоизоване оазе Срба јужно од Ибра које зависе од заштите КФОР-а и хуманитарних конвоја су додатно ослабљене у време Бушове републиканске администрације. Његова саветница Кондолиса Рајс (*Condoleezza Rice*) је инсистирала да трупе САД са Балкана морају бити враћене својим кућама и „не смеју бити употребљене као пратња школској деци“ (Фукијата 2007, 45). И поред тога оружане снаге СЦГ, и касније Србије, нису добиле дозволу за повратак до 1000 припадника да би штитиле српска села, цркве и манастире, конвоје, или барем границу, а америчка политика је изоштрила подршку успостављању албанске државе на Косову и Метохији.

О ситуацији у Србији 2004. у време погрома Срба на Космету професор Светозар Стојановић је у Конгресу САД изјавио: „Америчке и европске претње и ултиматуми Србији постали су контрапродуктивни, нарочито код оног дела нашег бирачког тела које своју социјалну ситуацију доживљава као безнадежну... Запад неће моћи да избегне политичку и моралну одговорност за вероватно антизападно преокретање нашег бирачког тела“ (*The Current Situation In Serbia 2004*, 34). Настављање са грубошћу отуђује Србе и изазива отпор што погодује екстремистима у региону.

КОНСТАНТА СПОЉНЕ ПОЛИТИКЕ

Политичарима САД остављено је наслеђе супротстављања Србима, не само у Србији, него и у региону. Као глас разума који упозорава на штету коју би САД нанели, не само Србији, него и светском поретку стварањем независног Косова јавили су се Џон Болтон (*John Bolton*) бивши амбасадор САД у УН, бивши државни секретар Лоренс Иглбергер (*Lawrence Eagleburger*) и Питер Родман (*Peter Rodman*) бивши помоћник министра одбране (Bolton, Rodman & Eagleburger 2008). Њихов глас није био довољан.

Косову је САД 2008. признала независност као и још деведесетак држава. Први који је признао био је, америчким трупима, једнако окупирани Авганистан. Повратак државних органа Србије у покрајину додатно је овим признањима оспорен што је актуелизовало питање поделе као решење са највећим изгледима за дугорочну стабилност. Монтгомери каже „Уместо

да је до поделе Косова дошло за време Милошевића, чекало се годинама, а данас то више није могуће, јер су врата ревизије граница на Балкану затворена“ (Стефановић 2010). Да је тако, кривица би се могла приписати Милошевићу, али пребацивање кривице не би била утеха.

Ричард Холбрук (*Richard Holbrooke*) је 1999. рекао опозицији у Србији: „Одговорност за стварање демократије у Србији је на вама, а не на нама“ (Ignjatijef 2001, 25). После револуционарног 5. октобра 2000. до 2004. је доба побољшане сарадње са САД у време власти Демократске опозиције Србије која се одрекла политике 1990-их, да би од 2005. почео период истовремене сарадње и заостравања односа због супротстављености у преговорима о статусу Косова и Метохије у време власти Демократске странке Србије да би 2008. дошло доба тихе конфронтације у време власти Демократске странке до 2010. и период благог побољшања (Vujačić 2015, 207) који се продужио до неуспеха Бориса Тадића да 2012. освоји трећи председнички мандат, и победе Томислава Николића и Српске напредне странке настале издвајањем из Српске радикалне странке. Социјалистичка партија Србије која је била у опозицији четири године дала је подршку ДСС-у 2004. и после ушла са ДС-ом у коалициону владу 2008. коју је са СНС-ом формирала 2012. чиме се појавио персонални подсетник Америци јер је подмладак СПС-а и СРС-а из 1990-их у власти. Одатле успешни наговори из региона да је Србија кривац и даље, иако у новом веку са новом политиком која је подешавана до постизања војне неутралности, уз благонаклоност Русије и Кине и сарадњу са ЕУ у интеграцијама.

Русофилна Србија је на сталној адреси ултиматума Запада (Кнежевић 2009, 129), али исто тако је и када на власти нису русофили. Београд се види као центар отпора када су САД биле најјаче, што се мора сузбијати арогантно, јер се непокорни морају показати као пример да су неподобни. Хенри Кисинџер образлаже да свугде „арогантни амерички тријумфализам сноси свој део одговорности“ (Kisindžer, 2003, 84). Амерички лидери упорно тврде да се боре за принципе, а не за интересе јер им „никад није било лако да отворено признају своје себичне интересе“ (Kisindžer 1999, 720)

Постојала је велика нада грађана СРЈ да ће се америчка политика променити када Милошевић не буде био на власти. Ипак, „Америка је уложила толико много да прогласи и подржи независно Косово да је немогуће направити потпуни заокрет“ (Montgomery 2010, 176). Дванаест година ДОС, па ДСС и ДС су били на власти и за то време није дошло до промене односа према Србији и Србима.

Зашто је ова политика на делу најједноставније је закључити да постоји замајац који по инерцији наставља да усмерава Бушову републиканску и Обамину демократску администрацију као што се очекује за Бајденову. Монтгомери каже да су: „у питању ставови од пре десет и више година, јер у Вашингтону постоји консензус у ставовима према овом региону“ (Стефановић 2010). Константа је јасна.

Надати се промени спољне политике САД јер је дошло до промене администрације показало се да није нарочито изгледно јер је албански лоби у САД утицао на обе. Уз подршку њиховог лобија и Весли Кларк је желео да се кандидује за председника. Хилари Клинтон (*Hillary Diane Rodham Clinton*), супруга бившег председника, била је државни секретар и наставила политику свог мужа. Потпредседник Бараку Обама (*Barack Hussein Obama II*) био је Џозеф Бајден (*Joseph Robinette Biden Jr.*) који одавно има подршку Албанаца. Није чудо да Обама о Косова као неоправданом преседану за Крим каже: „Косово је напустило Србију тек након што је организован референдум који није ван граница међународног права, већ у пажљивој сарадњи са Уједињеним нацијама и косовским суседима“ (Obama 2014). Да ли му је неко писао текст, или био надахнут нетачним брифингом, не зна се. Сигурно је да има то убеђење по инерцији уверења.

Да се одлука САД промени да Косово и Метохија потпуно буду у саставу Србије, онда би то морало бити у складу са америчким виталним интересима који би по нивоу утицаја на доношење спољнополитичких одлука били изнад садашњих. Албанци на Балкану свој проамерички став показују и подизањем статуа америчких председника. Клинтонова монументална статуа и булевар по његовом имену се налази у Приштини, коју он редовно посећује. На реду је Трампова статуа који је уговорио признање од Израела, или Бајденова ако енергичније настави увођење Косова у међународне организације и без звезде (*asterisk*).

Последњи амерички председник који је посетио Београд је то учинио још у години смрти Тита. Актуелни и бивши амерички председници заобилазе Србију, а често су виђени у суседству. Највиша званица која се одазвала био је потпредседник Бајден 2009. и 2016. када је, због умора или несналажења пропустио да се наклони државној застави Републике Србије пролазећи црвеним тепихом са премијером Вучићем (В92 2016). Надајмо се није намерно, јер сада је председник.

Улогу СФРЈ у овом региону као играч у међународним пословима преузели су Албанци које САД симпатише и користи,

али и добија аплаузе од њих. Ови аплаузи посебно годе јер су верски већином муслимани и служе као пример добрих односа САД у свету Ислама, нарочито после 11. септембра 2001. насупрот активностима у Ираку и Авганистану. Републикански одбор Сената САД извештавао је 1999. о подршци Клинтонa тзв. „ОВК“ који су претходно били терористи па сарадници (Craig & West 1999). Последица те политике су појава Вехабија и муџахедина са Балкана.

Члан „Пројекта за нови амерички век“ Роберт Кејган (*Robert Kagan*) признаје „Европа и САД се не слажу ни око начина на који треба управљати светом, око улоге међународних институција и међународног права, одговарајуће равнотеже између употребе силе и употребе дипломатије“ (Kejgan 2003, 53). То је кулминирало 2003. када су САД поделиле Европу на *нову* и *стару* зависно од тога да ли подржавају инвазију Ирака.

ПОСЛЕДИЦЕ ПО ОДНОСЕ У РЕГИОНУ

Југославија као вишерелигијска држава која се налази на размеђи три цивилизације није опстала, али се инсистира на авнојевским границама Босне и Херцеговине, а не и Србије. Покушаји да се народ овог региона примора да живи у мултиетничким друштвима, после ратова у Босни и на Косову, показали су се неуспешним. То је срж проблема у Босни и то је критични проблем на Косову – ниједан није ни близу решења (Врзић 2010). Пре свега због принуде САД које користе различите методе у истом региону. Пуни ресурси међународне заједнице, и финансијски и персонални, примењују се двадесетак година на Косову и више од четврт века у БиХ, а нису близу циља. Манделбаум је објаснио да се средствима спољне политике не може створити делотворни државни апарат, нарочито демократски (Mandelbaum 2006, 80).

Кисинџер објашњава: „На Балкану се испоставило да је немогуће савладати јаз између америчких вредности и историјског контекста – САД су се суочиле са две могућности... – принцип недопустивости силе у циљу промена на међународном плану, и принцип самоопредељења“ (Kisindžer 2003, 299). На који начин је Косово *de facto* одвојено од државности Србије и која је то јединица у којој се мери право на самоопредељење народа, ако то није република по одлукама Бадинтерове комисије за случај очувања територије Србије, а јесте у Босни и Херцеговини, остаје неодговорено.

Огроман број избеглица се није вратио, интеракција међу етничким група је мала, заједнице су дисфункционалне и стварају нестабилност унутар својих граница и региону. Монтгомери као решење предлаже поделу Косова и референдум за независност Републике Српске (Radisavljević 2009, 2). Чињенице је да у поменутих деловима нема значајних надетничких партија које би биле чинилац уједињавања припадника различитих народа и религија. Жељко Комшић успева повремено да буде изгласан за представника Хрвата у председништву БиХ нехрватским гласовима, али као изузетак потврђује правило да таквих самониклих покрета нема.

Мајкл Игњатијеф (*Michael Ignatieff*) каже „ако оставимо по страни ендемску неефикасност, па и корумпираност УН-а и европских организација које управљају краткорочним протекторатима постхладноратовске ере – од Камбоџе преко Анголе до Босне и Косова – остаје чињеница да је потребно време да би се та друштва обновила, а западне земље управо то немају“ (Ignjatijef 2001, 139). Мешовитих бракова, који су били редовна појава у бившој СФРЈ, сада нема толико ни у Босни где нема језичке баријере, а очували су се у Војводини. Језичка баријера на Косову се продубљује јер нове генерације Албанаца немају вољу да уче српски језик који сме да се говори само у српским срединама.

Последњи амбасадор у СФРЈ Ворен Зимерман (*Warren Zimmermann*) тврди да би „подела Косова између Срба и Албанаца могла изгледати као одрживо компромисно решење, ако би се ове две групе могле договорити о линији поделе – што је стравичан изазов – онда би њихово међусобно непријатељство могло бити стављено под контролу“ (Zimmerman 2003, 160). Био би то преседан, али и сама независност Косова је већ довољно привлачна Албанцима у региону у покрету за национално уједињење, припајањем Албанији до 2025. (Милинковић 2021, 3). Преседан етничке поделе БиХ би срушио Дејтонски споразум и обрнуто.

Зимерман је тврдио да би се очували демократски идеали у вишенационалној средини, потребно је да постоји неки облик међународне принуде (Zimmerman 2003, 161). По тој логици на Косову и у Босни ће бити заувек и на штету свих нација које се тако антагонизују по етницитету јер су једни другима стално присутни и препознатљиви као кривци које треба отерати, уз споредне стране умешаче који су ту привремено. Друга опција је подела. Америчкој политици подела не би одговарала јер би изгубила изговор за мешање. Основни разлог за недовољно успешно управљање Балканом лежи у чињеници да су спољашњи умешачи

били заштићени од лоших последица свог уредовања (Hadžić 2007, 8). То је немогуће преокренути, али скренути пажњу на то је неопходно.

Приговор из Београда је - зашто је ситуација црно-бела са једном страном као апсолутним губитником, а други апсолутни добитници. Регион је подељен као по виртуелној теорији игара са нултом сумом исхода где један губи све. Крхка позиција Републике Српске, као прибежиште за Србе БиХ којој се укида коридор 1999. и одузимају надлежности још је изузетак губитништва Срба. Понуду плана 3-4 за крајишке Србе више нико не помиње. Као да је правило да где год има проблема у региону криви су Срби. Такав став није одржив, или се барем у Срба наде полажу у то. Глобали медији који хибридном ратом боје народе црно или бело већином су из САД.

Џозеф Нај (*Joseph Nye Jr.*) каже да „из више разлога, чак и омиљене и делотворне владе ретко имају пуну контролу над свим што се догађа у оквиру њихових граница“ (Нај 2006, 210). Ту контролу нарочито немају обични грађани принуђене земље, а они су ти који на крају дугорочно плаћају последице принуде без обзира на пресуде појединцима. Ако се неке на суду утврди кривица, појединац би требало да сноси одговорност за своја недела, а не би требало да буде упућена етницитету, нити да има последице за народ, чак и да је реч о председнику.

Слободан Милошевић, иако често називан ауторитарним председником и у глобалним медијима упоређиван са диктаторима и нацистима, није осуђен ни за један злочин. Његова оптужница у Хагу (ICTY) била је преобимна, објашњавајући векове историје Срба, као да је нација осуђивана што је трајало дуго, чинило се без краја, а тиме ни смисла. Успостављање колективне кривице Срба као агресора, свуда у региону без обзира на статус, ни тиме се није могло објаснити. Сузан Вудворд (*Susan Woodward*) каже да пошто су читав поступак око трибунала углавном иницирале САД „саме оптужбе су постале инструмент америчке политике у односу на сукоб, што је захтевало заверу ћутања о свирепостима на терену које су починили они који нису сматрани агресорима“ (Vudvord 1997, 314). Колективно кажњавање Срба траје и навика награђивања супротстављених.

Победник пише званичну историју па ниједан командант НАТО, нити амерички пилот, званичник, а камоли преседник није ни оптужен у Хагу. Вашингтон није вољан да да дозволу за сведочење ван судског система САД па су потребне молбе међународних судских већа. У већини случајева и савезници САД

у региону су сачувани од истрага, бар док су у животу (Туђман, Изетбеговић, Шушак, Бобетко), а сведоци злодела често гину, па је биланс пресуда против Срба спрам других у Хагу вишеструк.

Џозеф Нај пита: „Шта је са опасношћу од ненамераваних последица јер локална ситуација није била довољно схваћена, због потешкоћа при разликовању цивила од оних који нису“ и истакао потребу „да се буде пажљив у ситуацијама где постоји изузетна сложеност и веома дугачак узрочни ланац па се и мотиви и средства и последице морају размотрити пре него што се донесе суд“ (Нај 2006, 218). То недостаје приступу САД.

Вашингтон се може схватити као посредник који је заправо трећа страна у спору и има сопствену структуру добитака. Држава посредник више није страна која чини напоре да се сукоб заврши, него учесник који спроводи шире замишљену политику у којој успешно отклањање сукоба игра улогу, али само делимично (Stefanović-Štambuk 2007, 329)

Делотворност посредовања је другоразредна, а на првом месту су унутрашњи интереси САД које су преобразиле посредовање из средства спољне политике у њен циљ. Кејган о циљевима посредовања САД на Балкану објашњава да „за САД одржавање чврстих веза у савезу није служило само као средство за постизање циљева на Косову; то је представљало један од главних циљева америчке интервенције, баш као што је очување савеза било и главни мотив претходне америчке интервенције у Босни“ (Kejgan 2003, 70)

Због принуде над Србима и супротстављених интереса у дужем периоду јавио се антиамериканизам у Србији и међу Србима бивше Југославије. Београдски професор и дипломата др Иво Висковић објашњава да „није у питању наш однос према Америци, америчком друштву, вредностима, него углавном према политици коју воде тренутне администрације у тренутку када се то питање поставља“ (Visković 2009). Те ствари треба разликовати јер би се иначе стекао утисак да је антиамериканизам трајни став и преовлађујуће расположење Срба.

Две деценије нема *Маршаловог плана* нити се САД труди да региону буде лакше у обнови ратом уништене инфраструктуре и фабрика. Председник Трамп (*Donald Trump*) склопио је Вашингтонске споразуме 2020. којима се нудећи помоћ, заузврат Јерусалим промовише као главни град Израела да би признао Косово. Циљ рата 1999. је и по њему исти.

ЗАКЉУЧАК

Површност и одлучност Вашингтона је принудом направила последице Србима, Балкану и ЕУ. Регион и континент добили су у наслеђе настабилност темељену на непринципијлности. У односу на Србе није обраћена пажња на међународне мултилатералне процедуре као што је Савет безбедности УН. Тренутно стање на терену није у корист поретка УН, али ни оно неће моћи вечно да опстаје. Америци нису потребни УН, ни НАТО, јер када Вашингтон оцени да треба, реаговаће са, или без њих као у инвазији Ирака 2003. када су створили „Коалицију вољних“. САД нису редовно уплаћивале годишње квоте чланства у УН од чега рад организације финансијски зависи. Кејган до врхунца доводи овај став: „Могао би осванути дан, ако већ и није, у ком ће САД прогласе УН узимати у обзир онолико колико и прогласе АСЕАН-а или Андског пакта“ (Kejgan 2003, 136-137).

Државе које могу да се одупру Америци штити нуклеарно оружје или савези. Појединачни случајеви јаким земаља које желе безбедност за себе и имају на уму одвраћање америчког ширења ка њима у равни је безбедносне дилеме, заправо нове трке у нуклеарном наоружању или груписању. Политика САД, како каже руски политичар Виктор Черномирдин (*Виктор Черномирдин*): „довела је до тога да би и мале земље пожелеле да набаве нуклеарно оружје и ракете за случај евентуалног америчког напада“ (Ahtisari 2001, 157). То је последица показане америчке површности и грубости.

Униполарни моменат се примакао крају (Smith 2002, 171). Велике силе ће имати прилике да мењају стање ствари, надајмо се у корист интереса правде и поретка УН јер је тренутна анархија у међународним односима која се приближава стању хаоса лош модел. Суперсила која тежи унилатерализму ће бити све више усамљена (Huntington 1999, 35). Америци одговара анархија у којој се њена хегемонија најбоље сналази јер је моћ суперсиле неприкосновена. Џон Миршајмер (*John Mearsheimer*) каже да „не постоје *status quo* силе у међународном систему, осим у случајевима хегемона који желе да одрже своју доминантну позицију над потенцијалним ривалима“ (Миршајмер 2009, 24). Ривала достојног Америци тренутно нема, али Кина и Русија нису далеко, што због властитог јачања, што због опадања Америке у неким елементима моћи, како класичне тако и савремене.

Пишући о америчкој улози у свету француски историчар и теоретичар Рејмон Арон (*Raymond Aron*) истиче: „Национални

интереси САД... неће придобити ниједну државу или изазвати било какав сентимент лојалности све док се они не покажу подложни једном међународном поретку, поретку власти и права“ (Vžežinski 2009, 103). Кејган додаје да захтев САД: „за имунитетом, двоструким аршином за моћне, представља поткопавање управо оног принципа којег Европљани покушавају да устоличе – а то је да су све нације, и утицајне и неутрицајне, једнаке пред законом и обавезне да га поштују“ (Kejgan 2003, 88). УН и Римски трибунал, стални међународни кривични суд су оличење такве власти и права, али Америка као глобални хегемон, безмало светска империја и даље стреми томе да буде изузета од правила и надзора других, повукла је свој потпис са уговора па се принуда као средство спољне политике САД може очекивати и у будућности у свим облицима и целом свету.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Васић, Радмила и Коста Чавошки. 1996. *Увод у право 2*. Београд: Драганић.
- Врзић, Никола. 2010. „Интервју – Вилијем Монтгомери: Како се Америка борила за српску демократију“, *Печат*, Број 139, Наш печат, Београд, 04. новембар 2010.
- Димитријевић, Војин и Радослав Стојановић. 1996. *Међународни односи*. Београд: Службени лист СРЈ.
- Кнежевић, Милош. 2009. *Србија и Русија: савремене геоекономске и геополитичке дилеме*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милинковић, Д. 2021. „Рамушов референдум «пали» читав Балкан“, *Вечерње новости*, Компанија «Новости» АД, Београд, 20. 01. 2021.
- Миршајмер, Џон. 2009. *Трагедија политике великих сила*. Београд: Удружење за студије САД у Србији.
- Стефановић, Ненад Љ., „Интервју - Монтгомери Вилијам“, *Радио Телевизија Србије*, Београд, 17. новембар 2010. Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/1/Политика/797048/Интервју%3А+Вилијам+Монтгомери.html> 08/01/2021
- Ahtisari, Marti. 2001. *Misija u Beogradu*. Beograd: Filip Višnjić.
- Bolton, John R., Peter Rodman & Lawrence Eagleburger. 2008. “Warning Light on Kosovo” *The Washington Times*, Washington, January 31, 2008, Internet <http://www.washingtontimes.com/news/2008/jan/31/warning-light-on-kosovo> 12/01/2021
- Vžežinski, Zbignjev. 2009. *Druga šansa Amerike: Tri predsednika i*

- kriza američke supersile*, Beograd: Službeni glasnik.
- Craig, Larry E. and Jade West. 1999. "The Kosovo Liberation Army: Does Clinton Policy Support Group with Terror, Drug Ties? From 'Terrorists' to 'Partners'" U.S. Senate Republican Policy Committee, March 31, 1999, Internet, <https://fas.org/irp/world/para/docs/fr033199.htm> 14/01/2021
- Fukujama, Frensis. 2007. *Amerika na prekretnici: Demokratija. Moć i neokonzervativno zaveštanje*, Podgorica: CID.
- Galbraith, Peter. 2011. „Za Bosnu bi bilo bolje da SAD nisu spriječile pad Banje Luke!“ *Europa, Bosansko-Hercegovачki magazin*, Lawrencewill, Georgia, 17 April 2011.
- Hadžić, Miroslav. 2007. „Bezbednosna dinamika Zapadnog Balkana“, u zborniku: *Razumjeti NATO* (uredio: Raonić Boris), Podgorica: Nansen dijalog centar - Crna Gora.
- Huntington, Samuel P. 1999. "The lonely superpower", *Foreign Affairs*, Council on Foreign Relations, Washington, DC. Vol. 78, No 2: 35-49.
- Ignjatijef, Majkl. 2001. *Virtuelni rat*. Beograd: Biblioteka Samizdat Free, B92.
- Kejgan, Robert. 2003. *O raju i moći: Amerika i Evropa u novom svetskom poretku*. Beograd: Čarobna knjiga.
- Kisindžer, Henri. 1999. *Diplomatija*, deo II, Beograd: Verzal press
- Kisindžer, Henri. 2003. *Da li je Americi potrebna spoljna politika: U susret diplomatiji XXI veka*. Beograd: BMG.
- Klark, Vesli K. 2003. *Moderno ratovanje: Bosna, Kosovo i budućnost oružane borbe*, Beograd: Samizdat B92.
- Krauthammer, Charles. 1999. „The Clinton doctrine“, *TIME magazine*, Time Inc. New York, March 29, 1999.
- Mandelbaum, Majkl. 2006. *Treba li svetu golijati*, Beograd: Filip Višnjić.
- Montgomeri, Vilijam. 2010. *Kad ovacije utihnu - Sećanja poslednjeg američkog ambasadora u Jugoslaviji: Borba s demokratskom tranzicijom*, Beograd: Dan Graf, Klub Plus.
- Naj, Džozef S. Jr. 2006. *Kako razumevati međunarodne sukobe*, Beograd: Stubovi kulture.
- Obama, Barack. 2014. "Remarks by the President in Address to European Youth", March 26, 2014 Internet <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/03/26/remarks-president-address-european-youth> 11/02/2021
- Radisavljević, Irena, 2009. „Vilijam Montgomeri: Evropa mora da predloži podelu Kosova“, *Blic*, Beograd, 14. jun 2009.
- Smith, Steve. 2002. "The End of the Unipolar Moment? September 11 and the Future of World Order" *International Relations*, Vol. 16,

No 2: 171-183.

- Stefanović-Štambuk, Jelica. 2007. „Posao koji čeka: Bolje vezivanje teorije i prakse posredovanja u međunarodnim sukobima” u *Godišnjak 2007* (priredio: Podunavac Milan): 316-340. Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Tindemans, Leo. 1998. (pr.), *Nedovršeni mir: Izveštaj Međunarodne komisije za Balkan*, Beograd: Radio B92, Naša Borba.
- The Current Situation In Serbia: Hearing Before The Subcommittee on Europe of The Committee on International Relations, House of Representatives*, Serial No. 108-80, 108 Congress, 2nd Session, U.S. Government Printing Office, Washington, March 17, 2004
- U.S. VP Biden failed to honor protocol, bow to Serbian flag, August 18, 2016, Internet https://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2016&mm=08&dd=18&nav_id=98934 11/02/2021
- Visković, Ivo. 2009. „U Srbiji ne postoji antiamerikanizam kao preovlađujući stav“, u transkriptu: *Srpsko - američki odnosi*, Beograd: Demokratski politički forum, Fondacija Centar za demokratiju, Beograd.
- Vudvord, Suzan. 1997. *Balkanska tragedija: Haos i raspad posle hladnog rata*. Beograd: Filip Višnjić.
- Vujačić, Ivan. 2015. „Odnosi Srbije i SAD u periodu 2002-2012. godine - Novi početak i nasleđe prošlosti”, u zborniku: *Politika Sjedinjenih Američkih Država prema regionu Zapadnog Balkana i Republici Srbiji*, (uredili: Dragan Simić i Dragan Živojinović): 207–216. Beograd: Fakultet političkih nauka.
- Zimmerman, Voren. 2003. *Poreklo jedne katastrofe: Jugoslavija i njeni rušitelji*, Beograd: Dan graf.

Željko Ž. Mirkov
Belgrade, Serbia

COERCION AS A CONSTANT OF OF AMERICAN FOREIGN POLICY TOWARDS SERBS FROM 1992

Resume

Constant coercion of United States of America towards Serbs as ethnicity and Serbia as a state is the focus of the analysis. American world domination has found good ground in the former Yugoslavia. Dividing Yugoslavia in several small units was a way of sorting out former communist federation. Washington has its own interest and can support whoever it wants. Being biased or justifying it by principle, in any case it is certainly against Serbia or Serbs in every position, no matter where in the region they were. Their loss is the gain of American new allies in NATO on the territory of the former Yugoslavia. United States has proven its global leadership as a separate party in Yugoslav conflict. Serbs felt the unprincipled Washington's foreign policy and NATO's actions. America supported the secession of the entire territory of Croatia from Yugoslavia, and allowed ethnic cleansing of Serbs who were denied secession of their majority in Krajina from Croatia. In the constitution of Croatia before 1990 Serbs were stipulated as equal to Croats because they fought as antifascists in World war two. Conditioning of every move towards EU integration for Serbia is a burden, but not as loose as it was for Croatia and Slovenia. In Bosnia and Herzegovina where Serbs were majority in the first half of the 20th century, ended to be considered as an aggressor, even though they were an indigenous people who fought to keep equality. Remorse of the ambassador Galbraith about Banja Luka not falling to the hands of Croat army is indicative. In Republic of Serbia, in the case of Autonomous Province of Kosovo and Metohija where Serbs base their spiritual and historical origins America and large majority of western countries supported the secession of provincial Albanian majority. Bombings with civil casualties during NATO intervention had left scares and permanent distrust of Serbs to Washington. Letting blood to the Serbs got accustomed for global dominator. Immunity of American leadership is absolute. Clinton

heritage in the Balkans continues. American presidents insist on policy towards Kosovo issue as it was to be independent state. Example of Obama speech of 2014 about referendum in Kosovo of 2008 and close work of United Nations and neighbours about it is ridiculous. His vice president, Biden did not honor the flag of Serbia when officially visiting Belgrade 2016 walking next to it after national anthems. Even so, sadly that was rare visit of some highly ranked American leader in four decades.

Keywords: America, foreign policy, domination, coercion, Serbs

---

* Овај рад је примљен 13. фебруара 2021. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 9. августа 2021. године.